

■ «Звязда» даследуе праблему

Як спыніць ВІЧ-інфекцыю, або Дайце залежнаму шпрыц

Раней праграмы па зніжэнні шкоды ад ужывання наркотыкаў у Беларусі спансраваліся замежным фондам, а ў найбліжэйшыя гады наша краіна павінна перайсці на ўласнае фінансаванне.

Калі страціць ужо створаную сістэму, складаней будзе трымаць сітуацыю з ВІЧ пад кантролем. Так было ў Румыніі: з рэзкім сыходам Глобальнага фонду для барацьбы са СНІДам, туберкулёзам і малярыйяй сталі адзначаць рост колькасці ВІЧ-інфіцыраваных.

Калі «стоп» не спрацоўвае...

Як паказваюць даследаванні, падобныя праграмы дазваляюць прадухіліць у Беларусі да 35 працэнтаў выпадкаў ВІЧ-інфекцыі і гепатыту С у год.

Сёння ў нашай краіне амаль кожны чацвёрты нарказалежны жыве з ВІЧ. Як правіла, у такіх людзей зніжаны ўзровень інстынкта самазахавання. Для залежнага на першым месцы ўжыванне. Некалькі чалавек могуць калоцца адным шпрыцом, «стоп» не спрацоўвае, нават калі ў кампаніі ёсць чалавек з ВІЧ-інфекцыяй. Многія не высвятляюць, ці атрымалі яны небяспечную інфекцыю. Хтосьці баіцца даведацца пра жажлівую праўду, а іншыя кажуць: «І так памру, што ад СНІДу, што ад наркотыкаў».

Важна выйсці на гэтых людзей. Калі чалавек своечасова пачне атрымліваць лекі, у яго будзе менш праблем. Акрамя таго, у крыві тых, хто лечыцца, зніжаецца вірусная нагрузка, і пры палавым кантакце менш шанцаў, што яны перададуць ВІЧ іншым.

Беларусь пераняла вопыт у замежных краінах, дзе лічыцца, што праграмы па зніжэнні шкоды заўсёды лепш рэалізуюць недзяржаўныя арганізацыі. Усё ж спажываюць наркотыкаў — група цяжкадаступная, закрытая, для іх важна атрымліваць дапамогу ананімна, бясплатна.

— Гэта забароненая тэма ў соцыуме. Уявіце: мама ў сям'і абмяркоўвае, якім шпрыцом колецца сын. Бацькі выкідаюць іх з кішэняў, тым самым ставяць дзяцей пад небяспеку. Калі ў наркамана не будзе свайго стэрыльнага шпрыца, ён можа скарыстацца тым, што трапіцца пад руку. Апошнім часам сітуацыя ўскладнілася, бо з'явіліся наркотыкі, якія трэба калоць часцей. Калі раней залежнаму дастаткова было аднаго ўколу ў дзень, зараз за дзень ці ноч ён робіць іх дзесяць, — заўважае кансультант па пытаннях ВІЧ-інфекцыі і наркаманіі Вячаслаў САМАРЫН.

Грамадскай арганізацыяй «Пазітыўны рух», у якой ён працуе, створаны цэнтр прафілактыкі ВІЧ-інфекцыі. Сюды залежныя людзі могуць прыйсці, каб абмяняць выкарыстаныя шпрыцы на стэрыльныя. Тут жа ім выдаюцца прэзерватывы. Уласна, усе гэтыя бясплатныя раздачы — проста добрая нагода завабіць чалавека ў цэнтр. Часам за чаем і прастай размовай людзі разумеюць, што

нарэшце трапілі туды, дзе іх не асуджаюць і дзе можна атрымаць дапамогу. «Мы павінны працаваць так, каб чалавек адчуў: што б зараз з ім ні адбывалася, у будучым нешта можа памяншацца. Урач жа кажа хвораму: «Ты паправішся». Так і тут важна даваць надзею, — расказвае Вячаслаў. — Часта, перш чым наркаспажывец высее да візіту да нарколага, можа прайсці гадоў пяць. Напачатку ж у яго няма праблем: ёсць грошы, здароўе, сябры, работа, блізкія яшчэ не ведаюць — нічога не разбурана, але калі ў гэты час ён прыйдзе да нас, то мы папярэдзім яго аб небяспецы. Наша задача навучыць чалавека, нават калі ён ужывае наркотыкі, клапаціцца пра здароўе: сваё і тых, хто побач».

Усім прапануецца ананімна прайсці тэст на ВІЧ, ён займае ўсяго хвілін 10. Калі чалавек хоча жыць у чысціні, яго перанакіруюць у рэабілітацыйны цэнтр, альбо на групу, ці да псіхолага. Тут працуе юрыст. Сацыяльны работнік дапамагае з працаўладкаваннем, аднаўленнем дакументаў. І ўсё на ананімнай аснове, не трэба ніякіх даведак ці пашпартаў. Акрамя таго, у цэнтры ёсць аўтобусы, якія выезджаюць туды, дзе тэарэтычна могуць быць наркаспажывы. У выніку яны знаходзяць тых людзей, якія ніколі не пайшлі б у медустанову і не здалі б тэст на ВІЧ. А яшчэ ў арганізацыі працуюць людзі, якія гатовы падзяліцца сваім вопытам ужывання наркотыкаў і выхаду ў рэмісію. Замацаваны за цэнтрам і аўтары — актыўныя наркаспажывы, якія хочуць дапамагчы іншым, яны добра ведаюць асяроддзе і самі прыводзяць сюды залежных. Як вынік, каля 15 тысяч чалавек хоць раз звярнуліся па дапамогу ў мабільныя ці стацыянарныя пункты (між іншым, на ўліку ў сталічным наркадыспансеры сёння толькі каля 3,5 тысячы). Дзейнічае арганізацыя з 1999 года, за гэты час многім удалося дапамагчы.

— **Атрымліваецца, залежных ці не за руку прыводзяць па дапамогу, чаму яны самі не спрабуюць вырашаць праблему?**

— Гэта цяжкае фізіялагічнае і псіхічнае захворванне. Становішча пагаршаецца тым, што грамадства адносіцца да гэтых людзей не як да хворых, а як да злачынцаў, якія жывуць дзеля задавальнення. Калі мы адкрываем цэнтр наркалогіі і проста будзем сядзець какаца, да нас ніхто не прыйдзе. Да нарколагаў у большасці выпадкаў прыходзяць па лекі, каб знізіць дозу, перайсці з аднаго на другое рэчыва, каб хоць на час адарвацца ад

ін'екцыйнага ўжывання. Прычым такая дапамога не заўсёды ананімная, чалавека ставяць на ўлік, што звязана з шэрагам абмежаванняў. Часта не хапае кваліфікаванай дапамогі такім людзям. Не заўсёды ўрач можа зразумець, што з залежным адбываецца. Часта прыём заканчваецца тым, што выпісваецца рэцэпт на амбулаторнае лячэнне ды прыём таблетак. Дэтаксікацыя і зняцце локат у Навінках — гэта адно, чалавек выходзіць з бальніцы і не ведае, што рабіць далей. Трэба ўлічваць, што гэта хранічнае захворванне, тут нельга дапамагчы разавай акцыяй. Усё далейшае жыццё неабходна ўдзяляць залежнасці час і сілы. Разбірацца ў сабе, вырашаць праблемы, выстройваць сацыяльны адносіны.

Не ганьба, а дапамога

— Калі адкрываецца цэнтр для эндарыналагічных захворванняў, ніякіх пытанняў не ўзнікне, а калі цэнтр для наркаспажывоў — паўсюдна будуць біць у званы. Мне даводзілася апраўдвацца, што нашы кліенты — звычайныя людзі, я ніколі не бачыў агрэсіі з іх боку, што мы даўно працуем і ніколі не стваралі праблем. Што наркаманію, што ВІЧ многія падагналі пад асабістыя эмоцыі. Як быццам гэта не хвароба, а асабістая характарыстыка чалавека. І ВІЧ, і наркотыкі — гэта праблема, і мы павінны думаць, як дапамагчы людзям, а не як зняважыць і адхіліцца ад іх.

— **Калі чалавек з ВІЧ своечасова не звярнуўся па дапамогу, што яго чакае?**

— Рана ці позна — смерць. Тэст — не адпраўны пункт. Можна, чалавек ужо даўно хварэе. Хітрасць віч-інфекцыі ў тым, што нічога не баліць: навошта нешта рабіць, калі са мной усё нармальна. Таблеткі трэба прымаць, каб і заўтра адчуваць сябе добра. Калі ўпусціць той момант, з якога неабходна пачаць лячэнне, гэта прыводзіць да захворванняў, што вельмі цяжка лечыцца. Бывае, да нас прыходзяць людзі ў найцяжэйшым стане: сепсіс, пнеўманія, высокая тэмпература. Калі бачым, што чалавеку дрэнна, звязваемся з урачом-інфекцыяністам, які працуе ў гарадской службе на Крапоткіна. Такіх людзей ставяць на ногі, і мы пачынаем працаваць з імі, бо ад ужывання наркотыкаў стан пагаршаецца. Ёсць прыклады людзей з ВІЧ, якіх выцягнулі са складанай сітуацыі, сёння яны не ўжываюць наркотыкі і адчуваюць сябе добра.

— **Больш жорсткія правілы, звязаныя з наркотыкамі, паўплывалі на прафілактыку?**

— Менавіта для нашай работы гэта дадатковыя складанасці. Калі наркаман разумее, што яго за нейкую колькасць шпрыцоў могуць пасадзіць, ён не прынясе іх. Калі яго ў стане пасля ўжывання наркотыкаў могуць аштрафаваць, ён не прыйдзе ў цэнтр. Таму мы мяняем стратэгію, самі носім ім шпрыцы на абмен. Маё меркаванне: трэба менш прэсаваць тых, хто ўжывае наркотыкі. Гэта ж хворыя людзі. Галоўнае змагацца з прадаўцамі. Чаму наркотык можна дастаць? Напрыклад, у замежжы ёсць спецыяльныя пакоі для залежных, дзе яны ўжываюць наркотык, але там жа яны могуць атрымаць і дапамогу.

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.
dziaziula@zviazda.by

■ Гучная справа

ЗАМЕСТ ДОУГУ ЗАБРАЛІ ЖЫЦЦЁ

У Магілёве вынеслі прысуд
забойцам прадпрымальніка

Валерый знік майскім вечарам летась. Вырасьці пераначаваць у гаражы, дзе яны з сябрам займаліся аўтасэрвісам. Дом, у якім ён жыў разам з жонкай, знаходзіўся непадалёк. У іх сям'і якраз нарадзілася дзіця, а прадпрымальніку трэба было выспацца. Тым больш што гараж па знешнім выглядзе больш нагадвае камфартбельны катэдж, на другім паверсе якога былі пакоі, трэнажорная зала.

Калі на наступны дзень муж не вярнуўся дахаты, жонка забіла трывогу. Хутка высветлілася, што разам з чалавекам знікла частка канала з гаража і некаторыя яго асабістыя рэчы. Потым спаленыя рэшткі той самай канала правахоўнікі знайшлі ў лясным масіве Магілёва. А хутка стала вядома, што забойства здзейснілі яго непасрэдня таварышы па бізнесе 40-гадовы Яўген і 48-гадовы Максім. Усё адбылося 20 мая, а 31-га Максіма затрымалі па падазрэнні ў забойстве. Падчас вобыску ў яго былі канфіскаваны некаторыя рэчы, якія мелі дачыненне да злачынства, у тым ліку наручнікі. На іх потым крыміналісты знойдуць сляды геному забітага. Падазраваны зразумеў, што труп будзе знойдзены, і напісаў яўку з павіннай. Потым узялі і яго таварыша.

— Яўген быў уладальнікам рознага бізнесу, — расказвае падрабязнасці гучнай справы намеснік Магілёўскага транспартнага пракурора Рэнат МАЗОЛЬ. — Пэўны час займаўся таксі і выдзеліў аднаго з работнікаў — Валерыя. Яны пачалі сумесна пераганяць аўтамабілі, потым адкрылі аўтасэрвіс. Дом, у якім жыла сям'я Валерыя, па словах абвінавачанага, таксама быў іх сумеснай маёмасцю, але дакументальна аформлены на пацярпелага. Яны быццам бы купілі яго ў складчыну. Неўзабаве ў іх пайшлі рознагалосі ў бізнесе. І Валерый пачаў прэтэндаваць цалкам на ўвесь дом. Як потым прызнаўся суду Яўген, у яго была думка звярнуцца ў суд, каб падзяліць маёмасць. Але нешта гэтак перашкодзіла. Замест гэтага ён паклікаў таварыша і ўзяў «для размовы» драўляную біту і нейкі металічны прадмет. А яшчэ яны прыхапілі наручнікі, каб ахвяра зразумела, што ўсё вельмі сур'ёзна.

— Што адбывалася далей — поўная цемра, — працявае Рэнат Мазоль. — Яны тысячы разоў мянялі паказанні, але дакладна вядома, што забойцы нанеслі пацярпеламу не менш за два ўдары па галаве і адзін у вобласць грудзей. Потым накінулі пояс ад халата і — задушлі.

Каб схаваць наступствы «крывавай размовы», таварышы спешна замятаюць сляды. Кроў замываюць, а труп і астатнія рэчы, якія сведчаць аб забойстве — частку канала, адзенне, — вывозяць на машыне падалей ад месца падзей. Канапу спальваюць у лесе, айфон разбіваюць і кідаюць у вадаём. Застаецца толькі надзейна схаваць труп. І Максім бярэцца зрабіць гэта ў гаражы аднаго з магілёўскіх прадпрыемстваў па месцы сваёй працы. Цела забітага ён проста закатаваў ў бетон. Момант, калі машына заязджае ў гараж, а потым выезджае, зафіксавалі размешчаныя на тэрыторыі камеры відэаназірання. Пахаваўшы труп, Максім едзе спальваць знятае з забітага адзенне.

— Зламыснікі рабілі ўсё, каб забытаць сляды, — расказвае Рэнат Мазоль. — Нават калі вывозілі труп, карысталіся рацыяй. Яны ж пэўны час працавалі таксістамі. Той, хто ехаў першым, папярэдзваў аб наяўнасці ДАІ і іншых аўтамабіляў.

Машыну, на якой вывозілі цела забітага, Максім потым прадаў знаёмому. Там на некаторых агрэгатах таксама былі знойдзены сляды крывы. Біту і арматуру правахоўнікі так і не знайшлі. Забойцы казалі, што выкінулі ў смеццевы бак. А вось ювелірныя вырабы выкінуць рука не паднялася. Спачатку забралі ланцужок з крыжыкам, які ўпаў з шыі Валерыя, калі з яго здэкаваліся. Суд гэты факт кваліфікаваў абвінавачаным як разбой. Астатнія каштоўнасці, гаворыцца ў справе, Максім зняў ужо з забітага, калі хаваў яго ў сваім гаражы. Частку з іх аддаў суседу, а другую захапіў. Хоць першапачаткова сцвярджаў, што ўсё выкінуў у Дняпро.

— Яўген усё браў на сябе, бо забойства групай асоб больш сурова караецца, — расказвае дзяржаўнаваўца. — Максім казаў, што ніякага актыўнага ўдзелу не прымаў, толькі вывозіў труп. Але ёсць факты, якія бясспрэчна даказваюць іх сумеснае дачыненне да забойства. Быў момант, калі Максім спрабаваў знішчыць яўку з павіннай. Следчы перад перадачай справы ў суд даў яму з ёй азнаёміцца. На нейкі час мужчына застаўся адзін. І гэтага яму хапіла, каб вырваць дакумент і схаваць. Гэта толькі пагоршыла яго становішча, бо да ўсяго астатняга яшчэ прыбавілася крымінальная адказнасць па артыкуле 377 — крадзеж дакумента.

Калі зачыталі прысуд, у зале, дзе не было ніводнага вольнага месца, стаяла мёртвая цішыня. Жонка забітага прасіла, каб абвінавачаных прысудзілі да выключнай меры пакарання. Але суд даў кожнаму з іх па 22 гады пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці. У Яўгена хапіла мужнасці папрасіць у жонкі забітага прабачэння. А вольны Максім нават не прызнаў сваёй віны.

Па этычных меркаваннях імёны герояў крымінальнай гісторыі зменены.

Нэлі ЗІГУЛЯ. zigulya@zviazda.by

Старшыня БГА «Пазітыўны рух» Ірына СТАТКЕВІЧ:

— Узровень распаўсюджвання ВІЧ-інфекцыі сярод наркаспажывоў у Беларусі — 25 працэнтаў; для прыкладу, у Чэхіі ён усяго — 0,8 працэнта. Проста там раней пачалі працаваць на зніжэнне шкоды. А мы спазніліся. Калі ў нас развешвалі плакацікі «Чума XXI стагоддзя», трэба было працаваць з людзьмі. Апошнім часам колькасць выяўленых ВІЧ сярод наркаспажывоў падае. Мы лічым, што ў тым ліку паўплывала і наша дзейнасць. Нам удалося павялічыць ахоп людзей, калі мы крытычна паглядзелі на сваю работу: памяншалі месца стацыянарнага пункта — пераехалі ў Фрунзенскі раён, дзе пражывае шмат наркаспажывоў. Сумесна з Гарадскім цэнтрам гігіены і эпідэміялогіі паглядзелі, дзе мэтазгодна стаяць нашым аўтобусам.

Зараз мы атрымліваем замежную, міжнародную тэхнічную дапамогу. Ідэяльна, калі з сыходам Глобальнага фонду гэта фінансаванне проста заменіцца, напрыклад, дзяржаўным. Было б добра, каб існаваў механізм сацыяльнага заказу, субсідзіраванне грамадскіх арганізацый. Казахстан, напрыклад, спрабаваў такія паслугі аказваць на базе паліклінік, але такі вопыт аказаўся не зусім удалым.

Адзін кліент нам абыходзіцца прыкладна ў 37 долараў у год. А лячэнне аднаго ВІЧ-інфіцыраванага — а яно пажыццёвае — будзе каштаваць 35 тысяч долараў. Мяркуюць самі, чаму выгадна захаваць нашы праграмы.